

Bangladesh flodernes land

Lilians rejse

Uddrag fra Lilians dagbog

Da John havde været omkring fire måneder i Bangladesh ankom Lilian, hun havde fået 6 ugers orlov fra sin skole. Vor plan var, at når jeg havde afsluttet mit arbejde, skulle vi lidt rundt i landet for senere at fortsætte til Nepal og Indien som rygsækturister. Du får her Lilians beretning om sin rejse til Dhaka, hovedstaden i Bangladesh.

Vi havde i 1985 været gift i 37 år og havde præsteret at få to børn, som nu var voksne. Lilian var læreruddannet og underviste primært i specialundervisning i Folkeskolen. Som hun siger, fik hun chancen for at rejse til Østen fra 31. marts til den 11. maj.

Tre uger i Bangladesh, to i Nepal og een i Indien.

Lilian fortæller:

Flyveturen

I foråret 1986 faldt en appelsin i min turban.

Min Mand, John, var allerede dernede. Han var sendt ud af Evnesvages Vel som konsulent til en skole for handicappede. Skolen lå i det nordlige Bangladesh i en landsby, der hed Lalmonirhat, 35 km fra den indiske grænse.

Turen fra Kastrup til Dhaka tager ca. 1 døgn med mellemlandinger og ophold i Moskva, Tasjkent, Karachi i Vestpakistan, og Bombay i Indien, og så er vi i Dhaka i Bangladesh.

Moskva

Hovedstaden i daværende Sovjetrusland, har en meget ren og skinnende lufthavn, men stemningen var lige så kold som marmorgulvene. Mennesker med stenansigter og absolut ingen service.

Her skulle jeg skifte fly og så, at vi var kun tre hvide, som skulle videre, resten var mennesker fra Asien. Senere opdagede jeg, at de alle skulle til Dhaka. Uvilkårligt placerede vi tre hvide os i nærheden af hinanden, den ene, en ung mand viste sig oven i købet at være dansker ansat i Danida. I Dhaka hjalp han mig med at udfylde en masse papirer, så jeg slap hurtigt og nemt gennem tolden.

Tasjkent — nat

Vi fik saftevand i lufthavnsbygningen, og jeg så, at alle kvinderne ude på toilettet børstede tænder ved at komme tandpasta på fingeren og bruge den som tandbørste. Det så jeg ofte siden.

Flyveturen fra Tasjkent til Karachi var en oplevelse.

Det var nu tidlig morgen med solopgang og klart vejr, man kunne se Himalayas bjerge med sne, spor efter vand og nogle få huse.

Imponerende. Dette syn varede et par timer.

Karachi — Vestpakistan

På grund af de mange uroligheder måtte vi pænt vente i flyveren, medens der blev fyldt benzin på. Varmt.

Bombay — Indien

Stor lufthavn, ventetid 2 timer i lufthavnsbygningen. Her var der bygget en lang forretningsgade med en mængde spændende butikker.

Så ud i flyveren igen. Men af en eller anden grund blev starten udsat, måske pga. motorvanskeligheder; vi ventede i ca. 1 ½ time i flyveren. Det var meget varmt. Men omsider havde vi Bangladesh under os.

Her oppe fra meget fladt, gråt og brunt, med enkelte meget grønne firkanter, det var steder, der blev kunstvandet, næsten ingen træer, meget små huse bygget af bambus.

Floder slyngede sig dovent af sted i store bugtninger, det var jo tørtid, men hist og her kunne jeg se hesteskoformede søer. Det var nogle af buerne, der var blevet afskåret i regntiden, hvor floderne af flere grunde brusede ret igennem landet, ødelæggende marker og landsbyer.

Dhaka er Bangladesh hovedstad. Der bor cirka 6,8 millioner mennesker, en anden kilde opgiver dog mere end 11 millioner indbyggere.

Den næststørste by er Chittagong med cirka 1,9 millioner indbyggere. Byernes indbyggertal er svære at fastslå, da der hele tiden er en stor indvandring fra de fattige landområder.

Dhaka — Bangladesh

her kom jeg fra temperaturen i flyveren, som var omkring 20°, når vi fløj, ud i en blød varme, der lagde sig tæt om een, og i løbet af 5 minutter følte man, at man var i dampbad; i dette befandt jeg mig så i i det meste af de næste 6 uger.

Jeg blev standsmæssigt afhentet. John havde bil med chauffør. Jeg fik besked på at sætte mig ind i bilen, en jeep, ingen ruder.

John plus nogle indfødte placerede sig dels ved siden af bilen, dels bagved og skubbede den i gang.

John sprang ind, så snart motoren snurrede. (Dette blev en for mig karakteristisk situation i Bangladesh, alt var gammelt, slidt og af dårlig kvalitet, men alt blev ordnet med snilde, håndkraft, sejl garn og god vilje). Vi kørte indad mod byen.

Fra lufthavnen til vort guesthouse

Nu oplevede jeg den mest forvirrende trafik i min tilværelse.

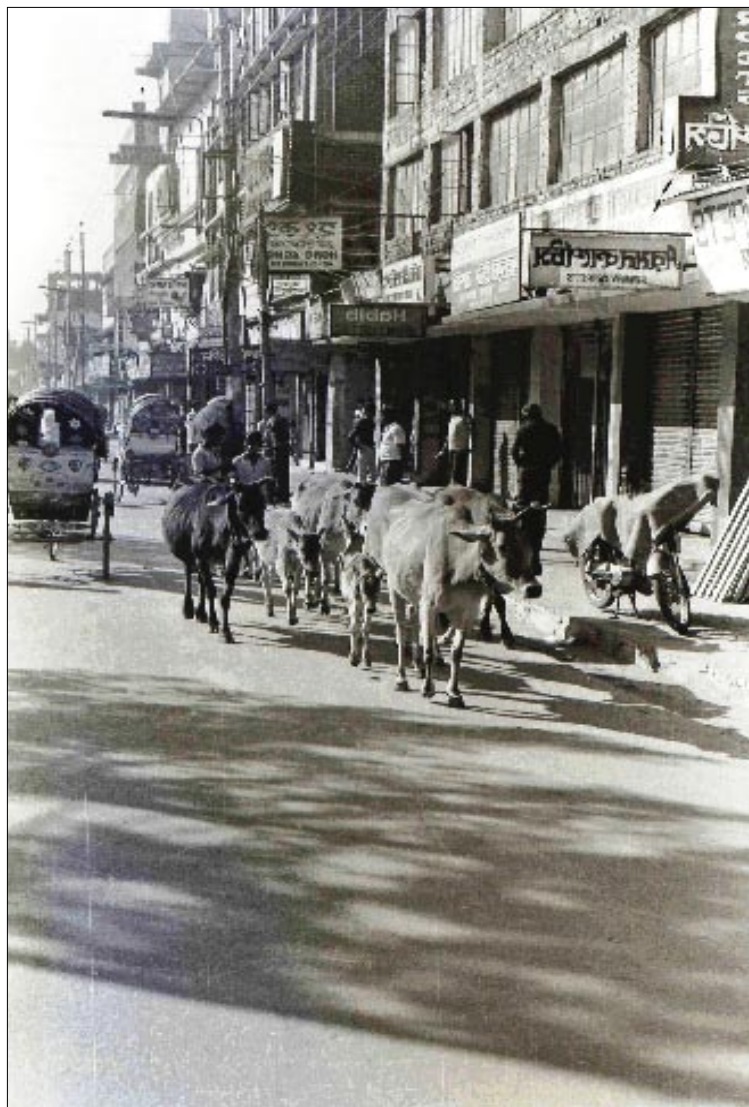
Forestil dig Strøget i København ved juletid med masser af gående og kørende imellem hinanden og samtidig udstyret med horn og ringklokker, der bliver brugt flittigt, så har du et indtryk af mylderet og støjniveauet her.

De fleste er hele tiden på vej til eller fra et eller andet. De store gader er opdelt i flere spor, således at det inderste er beregnet til den langsomme trafik og det yderste til den hurtige.

Her er venstretrafik, alt er derfor dobbelt forvirrende, man sidder de første gange med hjertet i halsen, når man pludselig ser en modkørende bil køre lige mod én (vi skal også udenom hellige køer – huller og ujævnheder i og på vejen) – men efterhånden lærer man at slappe af. Jeg undrer mig stadig over, at det gik godt.

Er befolkningstallene usikre, kan man roligt udtale, at tallet for hellige køer og vandbøfler gående frit på gader og veje også er det.

Pludselig så vi mange, måske tusinder ligge i vejkanten med måsen i vejret og ansigtet mod den hellige by Mekka. Det var tid for bøn, og nu kunne vi høre disse gjalde ud fra moskeers højtalere.

Midt i al virvaret går, står, ligger køer og stude. Trafikken glider lige så stille udenom.

En vandbøffel var kørt ned, sandsynligvis af lastbil. Den lå i flere dage i solen stærkt lidende. Hvorfor fik John ikke aflivet den?

Svar? Han ville sandsynligvis være blevet et hoved kortere.

Hellige køer og vandbøfler i snævre stræder ofte gumlende på pap – papir, men spredende lort. Uanset om man er til fods – på cykel eller motoriseret er de en forhindring – al den stund, det er en helligbrøde – hvis de forulempes. Et plus er der dog, da fattige kan tørre kolortene og bruge dem som brændsel.

De billeder fra Bangladesh, som skulle illustrere transport og trafik er af ringe kvalitet, derfor suppleres også her med billeder fra andre dele af vor verden.

Køretøjerne er mangfoldige. Cykelrickshaws er en cykel med 3 hjul. Forrest «chaufføren», bagved findes et sæde til 2 personer, og da bangladesherne er spinkle mennesker med et meget lille hofte mål, er sædet mere end smalt for os danskere. Kaleche til at slå op med billeder i meget flotte farver. Cykelstyret er pyntet med garn – farvet tingel – tangel og en stor ringeklokke.

Cuba har i mange år lidt under handelsblokade fra de vestlige lande. Derfor er transportsektoren sat lysår tilbage. Hestetaxi – rickshaws er en del af løsningerne.

Hvis ikke kalechen var tilstrækkelig for at beskytte passagererne, blev de overalt, hvor vi har benyttet luksuskøretøjet dækket til med plastic.

Billedet er fra Beiding - Kina – Den hellige Freds Plads.

I Kina bruges rickshaws også som erstatning for lastbiler – som det ses, går intet til spilde.

Alle kører på hornet og klokken, som bliver brugt, hver gang man skifter bane, og det sker tit, især cykelrickshaws, som med stor behændighed snor sig ud og ind af alle mellemrum (alle kører på lakken, som man siger i Danmark, når man kører meget tæt) her er lakken bare slidt af og alt er bulet. Da bybusser inde er fyldt til bristepunktet hænger folk udenpå (der er ingen ruder i, så der er masser af muligheder for at holde fast), folk og bagage på taget er almindeligt.

Chaufføren har som regel intet bakspejl, (stjålet) så han kører, når der bliver slået kraftigt på bussen og standser, når «assistenten», som regel en mindre dreng banker løs på siden.

Skal bussen bakke, løber en dreng bagved og dirigerer stop og kør ved at banke løs på siden.

Hvor bussen skal hen oplyses ved råb, da køreplaner og skilte mangler.

Skal du på længere bustur, gør du klogt i at bestille pladsbillet. Husk lige at bestille ekstra sæder, vi fylder, og din bagage har det bedst indenbords.

I et mylder af mennesker, der skal over på det modsatte fortov, har jeg set mennesker, (invalidere) der enten kører på en slags rullebræt eller sidder på en pude. Ved hjælp af armene eller stumper af ben skubber de sig frem, nøjagtigt som et lille barn, der endnu ikke har lært at gå).

Sandsynligheden taler for, at manden er invalideret ved arbejdsulykke. Uden drengen var denne mand død af sult. Bemærk vaskefadet – tiggernes symbol.

Ofte slår forældreløse børn sig sammen med handicappede.

Retssikkerhed? Kriminalitet?

Landet var præget af retsløshed — uro i form af attentater — mord — fængslinger — strejker — Lilian mødte i flyet en professor fra universitetet i Dhaka.

Som det venlige menneske han var, inviterede han hende derud.

Jeg frarådede det og fortalte, at man havde ret så heftige diskussioner der. Argumenterne var håndgranater og maskinpistoler.

Lilian troede først på det, da jeg viste hende billeder fra en avis, hvor man kunne se rickshaws i brug som ambulancer. For at understrege alvoren orienterede jeg hende om, at jeg havde fået fortalt, at man i 1985 kunne hyre folk til hvad som helst, blot betalingen var rimelig.

Således skulle et mord kunne bestilles for en pris af 5 \$, skulle liget forsvinde sporløst, var prisen dog 7 \$.

Eksempel på retsløshed og uro i form af attentater:

Den 22. maj 2004 kostede et angreb mod en moske den nordøstlige by Sylhet 2 mennesker livet, og 50 blev såret.

Deriblandt den britiske højkommisær Anwar Choudhury.

En bombe blev kastet mod moskeen ved afslutningen af bønnen.

Under en generalstrejke i Dhaka i marts 1985 – kørte jeg igennem byen på motorcykel med et viskestykke på et kosteskaf. Skud og eksplosioner bragede i gaderne og fra sidegader strømmede folk ud og huggede med machetes løs på strejkebrydere. (Dette gik oftest ud over rickshaws.)

Skolens historie

Et ægtepar var et par år tidligere sendt ud af Det lutherske Verdensforbund. Konen, som var børnehavepædagog, ville også bestille noget og fandt ud af, at det ville være en god idé at oprette en skole for handicappede.

Den fungerede fint under meget primitive forhold, men da man får mulighed for at bygge en ny og bedre skole med støtte fra LEV i Danmark, søger man om byggetilladelse på en offentlig grund.

Alle papirer kom i orden, men man manglede blot tilladelse fra den stedlige «folkevalgte» amtsborgmester – distriktsguvernør – eks. officer – nær ven til daværende præsident Ershad.

Distriktsguvernøren ville da meget gerne give denne tilladelse, men han havde jo snart fødselsdag, og når man nu alligevel skulle i gang, ville han da gerne have en tennisbane i sin baghave.

Distriktsguvernøren tog på ferie, og imens byggede man skolen uden hans velsignelse. Kort tid efter hans vel overståede ferie optræder skarer af råbende og truende demonstranter foran ægteparrets hus. Politiet var som sunket i jorden, man kunne ikke få hjælp derfra.

Efter 8 dages «belejring» hentede en bil fra Folkekirkens Nødhjælp i nattens mulm og mørke de formastelige og bragte dem i sikkerhed i Indien. Man turde ikke tage ansvar for deres sikkerhed.

Møde med distriktsguvernøren – en diktators gode ven

For at kunne arbejde med de handicappede børn skulle jeg først præsenteres for «amtsborgmesteren» – distriktsguvernøren og have dennes velsignelse.

Da jeg skulle være præsentabel, og ikke kunne møde «velærværdigheden» i cowboy bukser, måtte jeg låne habit, skjorte og slips af den lokale leder af Folkekirkens Nødhjælp, en amerikaner med en højde af ca. 1,95 meter. (Jeg måler 1,72 m.)

Jeg må have været et latterligt syn – bukserøven hængte mellem knæene – indvendige opslag af bukseben og ærmer var gjort fast med sikkerhedsnåle, og endelig skjortelinningen og slipset hængte lidt over navlen. Han var imidlertid ulastelig klædt, og vi blev anbragt på stole. Stemningen var trykket – jeg tog blyant og papir frem klar til at notere guldkornene.

Byrådssalen var ren luksus med gulv og sokler i cement og ellers i bambus med bliktag. På gulvet, men på måtter sad byrådet med korslagte ben, og i midten tronede hans «højhed» bag et enormt skrivebord i blankpoleret mahogni.

Uafbrudt nedstirrede han mig – jeg var ikke i tvivl – han opfattede mig som medansvarlig for skolens opførelse.

Slår man øjnene ned, tilkendegiver man, at man er den lille i dette spil. Jeg slog øjnene ned og gav ham ret.

Selvfølgelig var Danmark et lille ubetydeligt land;

5 millioner indbyggere er småtingsafdelingen og ikke meget i forhold til Bangladesh, vi var uden hær og det kæmpestore politikorps, som Bangladesh var udstyret med. Vi var fattige, men vi havde hjerne, og vi brugte den endda så meget, at vi kunne sende nødhjælp til hans betrængte land.

Træt af hans mobben sluttede jeg seancen med, at jeg skubbede mit pas, papir og kuglepen over til ham og spurgte venligt:

«Kan De selv læse, hvornår jeg er født?»

(75 % af befolkningen kan ikke læse.)

«Kan De regne ud, om jeg kunne være far til Dem?»

«Eller skal jeg hjælpe Dem?»

«Det kunne han da»

«Kunne jeg være far til Dem»?

Han bekræftede, men nu kunne jeg fortælle ham, at jeg i overensstemmelse med traditionerne i hans land havde opdraget mine egne børn til at have respekt for ældre medmennesker. Da han ikke havde udvist den fornødne respekt over for mig, kunne jeg således ikke være far til ham, og i øvrigt havde han hul på strømpen. Var der mere, kunne han sige til, for så ville jeg tage fat på handicappede i et andet distrikt end hans, for handicappede havde man jo ingen mangel på.

Tonen ændredes brat, amtsrådets medlemmer kartede noget rundt på gulvet, men nu tilsagde borgmesteren mig al den hjælp og støtte, jeg kunne ønske mig.

En halv time senere kørte jeg på cykel igennem byens snævre gader og ved vejkrydsene præsenteredes gevær og alle trafikanter, selv oksekærrer blev holdt tilbage, så jeg uhindret kunne passere.

I al min tid i byen kunne jeg dag som nat færdes sikkert, man passede på mig. Efter mødet gik jeg til skolen – blev vist rundt og hilste på eleverne – 24 med vidt forskellige handicap.

Om eftermiddagen havde vi et møde, og der kneb det med at få svar på, hvordan jeg kunne bruges.

Men nu viste det sig, at lærerne havde stået på den anden side af bambusvæggen og lyttet. De var forundrede over, at jeg havde turdet tale til hans «højhed», som jeg havde gjort, men de godtede sig dog noget over, at jeg havde givet ham tørt på.

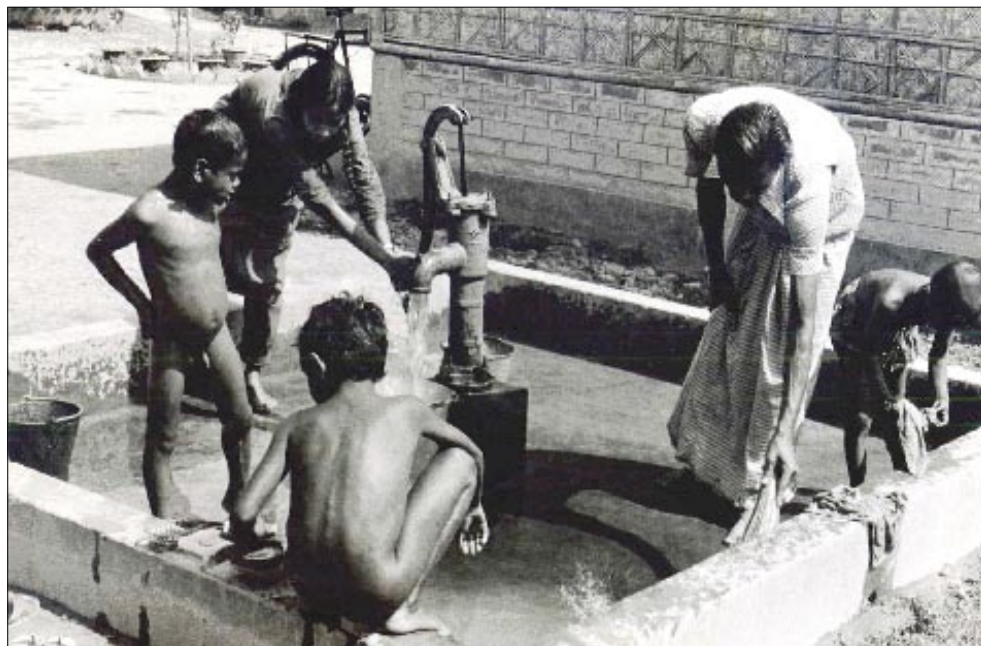
Skolen

Bygningerne var af bambus opført på cementfundament (af hensyn til de voldsomme oversvømmelser). To huse fungerede som undervisningslokaler.

Personalet

En skoleleder, to ugifte lærerinder, en alt mulig dame sørgede for maden, men tog sig også af de «urene» sager. Hun var kasteløs (uren) og levede sammen med handicap-kørslens leder, der virtuost styrede sin rickshaw gennem byens mylder.

Eleverne

24 stks. – aldersmæssigt fra seks til 19 ar. Hørehandicap var i overtal, men spastikere og en dreng lammet af polio manglede ikke.

En stor vandpost var anbragt i et cementeret lukke. Det brugtes også som badekar. Et halvtag brugtes til madlavning. Et pedallokum med afløb til septiktank manglede ikke.

